

Sygn. akt III UK 192/16

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski

w sprawie z odwołania J. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

o podleganiu ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 25 maja 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 31 marca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
odstępuje od zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego w
postępowaniu kasacyjnym stronie pozwanej.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [x] wyrokiem z 31 marca 2016 r. oddalił apelację ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego w S. z 7 kwietnia 2015 r., rozstrzygając o kosztach postępowania apelacyjnego. Wyrokiem z 7 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w S. oddalił odwołania ubezpieczonej od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z 4 października 2013 r. oraz z 29 października 2014 r. stwierdzających, że ubezpieczona w okresie od 1 lipca 2010 r. do 31 grudnia 2012 r., a następnie od 1 stycznia 2013 r. podlega ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła w całości. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, to jest: (-) art. 288 akapit 2 Traktatu o

funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 ze zm.) w zw. z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 115 z dnia 9 maja 2008 r.), przez ich niezastosowanie i wydanie rozstrzygnięcia na podstawie przepisów prawa krajowego zamiast na podstawie przepisów rozporządzeń unijnych; (-) art. 22 k.p. oraz art. 58 k.c. w zw. z art. 300 k.p. przez ich błędne zastosowanie i dokonanie oceny ważności stosunku prawnego będącego podstawą objęcia ubezpieczeniem społecznym w kraju świadczenia pracy według przepisów miejsca zamieszkania ubezpieczonej, podczas gdy określenie ustawodawstwa właściwego wyłącza możliwość dokonania takiej oceny przez sąd polski; (-) art. 13 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 przez jego niezastosowanie i dokonanie oceny zaistnienia stosunku ubezpieczenia w sensie prawnym, podczas gdy sąd polski nie miał kognicji do dokonania takiej oceny; (-) „art. 16 ust. 3 rozporządzenia WE nr” (skarżąca nie oznaczyła rozporządzenia w zarzutach) przez jego błędną wykładnię i uznanie, że tymczasowe ustalenie ustawodawstwa właściwego, które stało się ostateczne na skutek upływu terminu wskazanego w naruszonym przepisie może polegać zmianie przez organy polskie z uwagi na ustalony stan faktyczny, podczas gdy przepisy nie przewidują możliwości podważenia ostateczności ustalonego ustawodawstwa, a naruszenie to miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na występowanie w tej sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a mianowicie, czy w razie przekroczenia lub nie zajęcia stanowiska w terminie określonym w art. 16 ust. 3 przez instytucję wyznaczoną innego państwa członkowskiego dopuszczalne jest określenie ustawodawstwa ostatecznego innego niż ustawodawstwo tymczasowe, a także, jaki jest skutek przekroczenia terminu określonego w art. 16 ust. 3 Rozporządzenia wykonawczego i czy upływ terminu określonego w art. 16 ust. 3 Rozporządzenia wykonawczego ma skutek tylko między instytucjami państw członkowskich, czy też wobec ubezpieczonych. Skarżąca wskazała na konieczność odpowiedzi na pytanie, czy na podstawie okoliczności faktycznych można zmieniać ustalone dla osoby ustawodawstwo, które stało się z mocy prawa ostateczne, czy w ogóle tak ustalone ustawodawstwo może w jakikolwiek sposób i przez jakikolwiek organ zostać zmienione, jeżeli przepisy prawa wspólnotowego nie przewidują takiej możliwości wprost.

Ponadto, skarżąca wskazała na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., cytując w tym zakresie fragmenty uzasadnień dwóch orzeczeń – wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z „298 kwietnia 2015 r.” w sprawie III AUa (...) oraz wyroku Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r. w sprawie II UK 333/12.

Nadto, zdaniem skarżącej, skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ subsumcja stanu faktycznego pod jeden jednoznaczny przepis rozporządzenia – art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia (WE) nr 987/2009 - pozwala każdemu prawnikowi ocenić, że rozstrzygnięcia organu rentowego i sądów obu instancji były nieprawidłowe. Według skarżącej, powyższe regulacje zobowiązywały organ rentowy do ustalenia ustawodawstwa tymczasowego dla ubezpieczonej, co organ uczynił, ustalając ustawodawstwo brytyjskie i informując o tym swój brytyjski odpowiednik. Zdaniem skarżącej, z powyższych regulacji wynika w sposób niebudzący wątpliwości termin, w jakim instytucja brytyjska może zakwestionować ustalenia ustawodawstwa tymczasowego, a także ustala konsekwencję przekroczenia tego terminu. Skutki przekroczenia terminu następują z mocy prawa, na co wskazuje, zdaniem skarżącej, zwrot, że „ustawodawstwo staje się ostateczne w terminie dwóch miesięcy od momentu poinformowania o nim instytucji wyznaczonych przez właściwe władze zainteresowanych państw członkowskich”.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, a także o zasądzenie od skarżącej na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3), lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżąca, jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, przy czym obie przesłanki wiąże z

wykładnią art. 16 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 2009 r., s. 1 - rozporządzenie 987/2009), raz argumentując, że przepis ten wywołuje istotne wątpliwości, z drugiej, że jest na tyle jednoznaczny, że jego naruszenie w tej sprawie jest oczywiste. Zestawiając te twierdzenia, są one oczywiście sprzeczne. Z logicznego punktu widzenia nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne dotyczące wykładni określonych przepisów prawa oraz że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, LEX nr 1770903).

Przechodząc do oceny okoliczności, zdaniem skarżącej, mających uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej, w orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że istotne zagadnienie prawne powinno występować w rozpoznawanej sprawie; nie można rozpatrywać kwestii prawnej oderwanej od wyjaśnionego w sprawie stanu faktycznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 listopada 2014 r., II UK 134/14, LEX nr 2008662). Podkreśla się przy tym, że nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego (potrzeby wykładni przepisów) uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania problem prawny, którego wyjaśnienie nie miałoby znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243, postanowienie Sądu Najwyższego z 19 września 2013 r., I PK 98/13, LEX nr 1555051). Dodatkowo, istotne zagadnienie prawne nie może sprowadzać się do zwykłej wykładni i stosowania prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z

odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; postanowienie Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Uwzględniając przedstawione wyżej rozumienie przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., odpowiednio argumentację zawartą we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w ocenie Sądu Najwyższego wskazane przez skarżącą kwestie nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie w tej sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Ocena ta wynika z pominięcia w argumentacji skarżącej podstawowych założeń determinujących zakres zastosowania art. 16 ust. 3 rozporządzenia 987/2009. Po pierwsze, rozporządzenie 987/2009 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 2004 r., s. 1 – dalej rozporządzenie 883/2004) zawierają reguły kolizyjne dotyczące ustalania ustawodawstwa właściwego z zakresu zabezpieczenia społecznego. W związku z tym, przepisy te nie stanowią podstawy prawnej dla rozszerzenia kompetencji instytucji właściwej danego Państwa Członkowskiego (w tej sprawie organu rentowego) co do możliwości wiążącego ustalania dla danej osoby objętej zakresem podmiotowym rozporządzenia 883/2004, że właściwym z zakresu zabezpieczenia społecznego jest dla niej ustawodawstwo innego Państwa Członkowskiego (w tej sprawie ustawodawstwo brytyjskie) - por. w tym zakresie wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47. Po drugie, zgodnie z zasadą ogólną wyrażoną w art. 11 ust. 1 rozporządzenia 883/2004 osoby objęte zakresem tego rozporządzenia podlegają ustawodawstwu tylko jednego Państwa Członkowskiego. Z zestawienia ww. zasad oraz ustaleń faktycznych dokonanych w tej sprawie wynika, że organ rentowy nie mógł w sposób wiążący ustalić, że właściwym dla ubezpieczonej jest ustawodawstwo brytyjskie, co najwyżej ustalić, że dla ubezpieczonej nie jest właściwe ustawodawstwo polskie ze względu na podjęcie pracy najmniej w innym państwie członkowskim – to jest na skutek zastosowania art. 13 ust. 3 rozporządzenia 883/2004. Uwzględniając, zatem cel art. 16 rozporządzenia 987/2009 – przepis ten służy wykonaniu rozporządzenia 883/2004 oraz określa

procedurę dotyczącą stosowania art. 13 rozporządzenia 883/2004 - wykładnia tego przepisu nie może prowadzić do wniosków sprzecznych z ww. zasadami. A taką wykładnię, oczywiście sprzeczną z ww. zasadami, przyjmuje skarżąca przedstawiając zagadnienie prawne mające uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Niezależnie od tego, należy zwrócić uwagę na ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku, które wiążą Sąd Najwyższy również na etapie przedsądu (por. art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., a także postanowienie Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 365/13, LEX nr 1646124; czy postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lutego 2014 r., I UK 412/13, LEX nr 1646934). Sąd Apelacyjny ustalił, że brytyjska instytucja ubezpieczeniowa nie potwierdziła, że odwołująca się podlegała tam ubezpieczeniom, a jednocześnie ustalił, że w tym samym okresie, objętym zaskarżonymi decyzjami, odwołująca się prowadziła działalność gospodarczą na terenie Polski. W tych okolicznościach, uwzględniając reguły kolizyjne zawarte w rozporządzeniu 883/2004, oczywistym jest wniosek, że odwołująca się w spornych okresach podlegała ustawodawstwu polskiemu w zakresie zabezpieczenia społecznego – art. 11 ust. 1 oraz art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia 883/2004, i nie mógł mieć do niej zastosowania art. 13 ust. 3 rozporządzenia 883/2004.

Z przedstawionych powyżej powodów skarga kasacyjna nie zasługuje na przyjęcie ze względu na zarzucane przez skarżącą oczywiste naruszenie art. 16 ust. 2, 3 rozporządzenia 987/2009. Uwzględniając zasady ogólne koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego Państw Członkowskich określone w rozporządzeniu 883/2004, oraz dokonane w tej sprawie ustalenia faktyczne, w ocenie Sądu Najwyższego skarżąca nie wykazała kwalifikowanej postaci naruszenia art. 16 ust. 2, 3 rozporządzenia 987/2009.

Odnosnie powołanego we wniosku art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., wskazane przez skarżącą fragmenty z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 28 kwietnia 2015 r., III AUa 1934/14, LEX nr 1711384, oraz wyroku Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47, same w sobie nie dowodzą potrzeby wykładni przepisów prawnych ze względu na okoliczności określone w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – tj. przepis prawny budzi poważne

wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów. W tym miejscu zasadnym wydaje się przypomnieć, że w przypadku powołania się przez skarżącą na przesłankę przedsądu określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., koniecznym jest wykazanie przez nią, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie oraz przedstawienie na czym polegają związane z nimi wątpliwości lub też opisanie rozbieżności występujących na tym tle w orzecznictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, LEX nr 1678062). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej nie spełnia tych wymogów.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

W przedmiocie wniosku pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej, Sad Najwyższy, mając na względzie charakter żądania stanowiącego przedmiot sporu, a także z jednej strony rozbudowaną argumentację wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazującą na dołożenie przez skarżącą należytej staranności przy podejmowaniu decyzji o poddaniu wyroku Sądu Apelacyjnego kontroli kasacyjnej, z drugiej brak - w odpowiedzi na skargę kasacyjnej - argumentacji prawnej wskazującej na brak podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej, odstąpił od obciążania skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego (art. 102 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).